

Дејан Симић*

Стручни чланак
УДК: 321.7:342.3

ДЕМОКРАТИЈА У ЕРИ ПОСТСУВЕРЕНОСТИ

Рад примљен: 10. 06. 2019.

Рад исправљен: 18. 09. 2019.

Рад прихваћен за објављивање: 09. 12. 2019.

У овом раду биће истражени домети и границе демократије у ери глобализације и реструктурирања државно-правног поретка, посебно критичко преиспитивање глобализоване демократије и њено проширење изван граница нације и државе. Поучен литерарно-научном разумевањем стечених истина и сазнања, а покренут рационалним и логичким посматрањем савременог друштва, аутор покушава да скицира виђење постсуверености и демократије, трудећи се да унесе што више ауторског и аутентичног. Аутор доводи у корелацију глобалну моћ, релативизовану сувереност и националну демократску вољу народа и поставља основно полазиште да је демократија у ери постсуверене глобалне констелације моћи редукована, често и елиминисана као својство легитимности националне државе, да се криза и дефицити демократије на националном нивоу преносе и на међународни глобални ниво а посебно да унутрашњи и спољашњи чиниоци демократије умањују њену вредност и неупитност. Детерминанте односно одреднице државе уједно су и одреднице демократије. Научни циљ овог рада је да утврдимо неке од суштинских и карактеристичних чинилаца и веза који десуверенизују државу, десуверенизују и демократију.

Кључне речи: глобализација, сувереност, демократија, интерес, моћ, изборна воља.

I ДЕМОКРАТИЈА И ПРОБЛЕМ СУВЕРЕНОСТИ

У савременим мађународним односима али у оквиру науке односно теорије државе, све више се јавља потреба за интегрално, системско и мултифакторско проучавање државе односно њеног суверенитета. Државни суверенитет, поред догматско-правног метода, све више се истражује са становишта чинилаца, фактора и околности глобалног међународног карактера. У оквиру теорије државе, све учесталије се узимају у обзир како универзалне

* Докторанд Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, simke979@yahoo.com

тако и контекстуалне односно променљиве околности глобалних геостратешких интереса. Чак је транзитологија односно теорија транзиције постсоцијалистичких држава све више критикује јер заобилази односно не узима у обзир глобални односно геостратешки чинилац у обликовању степена суверености и самосталности држава, конкретније, суверености народне воље односно суверености националне политичке воље. Тако читамо, „поставке транзитологије поклопиле су се са доминантном геостратегијом западних сила, па се чини да је она прилично политичко-идеолошки конструисана и да има функционалну важност за креаторе и идеолошке промотере демократије на истоку“.¹ Глобализација делегитимише демократију, редукује демократски потенцијал држава, али и подстиче и ослобађа ауторитарне и антидемократске потенцијале који су саставни део националних традиција. Хетерономни глобални интерес утиче и стимулативно и дестимулативно на демократски развој државе и ограничава исходе успеха транзиционих држава у њеним процесима укупне трансформације.

Демократија своје устоличење, развој и кризе дугује држави јер демократија без државе није функционални и обавезујући облик политичког режима и организације друштва. Нормативно и у класичном значењу, народни суверенитет је примордијалан у процесу конституисања односно сукцесије власти, а суверена воља народа пренесена на легитимне институције државе има контролну функцију мониторинга кроз формацију критичке јавности. Трансформација и криза демократије националне државе одређена је глобалним процесима и појавама глобализације, која мења лик државе и друштва и на тај начин мења суштину управљања општим, заједничким, посебним и појединачним интересима националних друштава.

Суверенитет националне државе подразумева демократски изабрану власт на слободним и регуларним изборима у коме се директно изражава народна воља. Народна воља подразумева слободну, независну, аутономну и мање или више рационалну артикулацију потреба, интереса и преференција. С тога, демократију можемо одредити као владавину и управљање од народа изабраних представника који *треба* да управљају у интересу народа односно већине. Између „треба“ и „јесте“ постоји велика удаљеност а истовремено огроман критички и истраживачки потенцијал науке о држави и праву,

Глобално управљање није интернационално већ транснационално (не између, већ изнад и изван нација-држава). Глобална космополитска демократија², коју је поставио Дејв Хелд, подразумева вишестепено глобално управљање општим интересима. Основно идеолошко ткиво космополитске демократије је неолиберална идеологија која се посебно изражава у несметаном просторном приступу глобалног тржишта унутар националне државе, у

¹ С. Ковачевић, *Транзиција у демократију*, Ниш, 2015, 50.

² Уп. D.Held, *Democracy and the Global order – From the Modern State to Cosmopolitan Governance*, Cambridge, 1995.

редукцији једнакости односно социјалне функције јавних политика, у приватизацији јавног сектора и расту социјално-економске неједнакости. На тај начин, неолиберализам умањује или укида демократски потенцијал националних друштава и урушава остале значајне демократске вредности.

Хелдова поставка глобалне космополитске демократије³ извире из кризе и метаморфозе суверености националне државе која се изражава у ометаној суверености управљања у односу на друге државе, а с друге стране, у дефициту унутрашње демократске управљивости јер држава не може да одговори потребама и преференцијама својих бирача. Ограничена моћ државе и националних друштава огледа се у томе што не може да контролише односно ограничава глобалну моћ и спољашње факторе односно утицаје. Изборна одлука националне народне воље често нема никакав значај чак ни правно дејство у односу на хетерогене интересе.

Криза демократије није превладана чак ни на национално-државном нивоу а већ се преноси на глобални. Добре и лоше стране демократије транспоноване су само на виши глобалнији ниво општости. Евидентан је модел рецепције путем имплантације институција. „Рецепција либералног модела демократије у процесу транзиције од комунизма ка капитализму није уважила све слабости и недостатке демократије у земљама узорима, односно либерални модел демократије није схваћен и практикован контекстуално, саобразно карактеристикама конкретних друштава“.⁴ На овај начин „копирани модел“ демократије заобилази идентитет заједница и уподобљава се са очекивањима идеологизоване либералне демократије која је препоручени планетарни модел.

II ОБЛИЦИ ГЛОБАЛНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ КАО ИЗАЗОВ ДЕМОКРАТИЈИ

Полазећи од Токвила и његовог хоризонталног аспекта демократије⁵ и Сарторијевог модела вертикалне демократије⁶, који су своја разматрања о демократији фокусирали на унутардржавни ниво, могуће је извести и два облика глобалне интегрисаности. С једне стране, постоје вертикални облици „хијерархијске“ повезаности кроз облике глобалне моћи, глобалних интеграција и организација. Хоризонтални облици повезаности односе се на хетерономне дифузне или планиране утицаје на националне државе и друштва преко различитих организација и интересних група које се интегришу у унутрашњи живот државе и као значајне утицајне групе утичу на процес доношења одлука.

³ Уп. D. Held, *Modeli demokratije*, Školska knjiga, Zagreb, 1999.

⁴ С. Ковачевић, *op. cit.*, 29.

⁵ Уп. А. Токвил, *О демократији у Америци*, Подгорица, Нови Сад, 1999.

⁶ Уп. Ђ. Сартори, *Демократија – шта је то?*, ЦИД, Подгорица, 2001.

Вертикални ефекти повезаности изражавају се кроз правне или политичке облике повезаности и обавезности односно укључености државе у међународне организације и институције као што су различити форуми Уједињених нација, Светске банке, ММФ, Европске уније, регионалне асоцијације као и обавезе преузете дејством међународног права. Вертикални модел глобалног интегрисања има две негативне консеквенце по демократију националне државе. Прва је изражена у општем месту да што је демократија вишестепенија, или што је више делегативних дистанци, што је више посредована, она умањује аутентичност изворне демократске воље. Уопштавање интереса народа редукује народни изворни суверенитет, тако да се опште интерпретиран глобални интерес готово налази у супротности са почетно артикулисаним интересима друштва. Друга консеквенца изражава се у томе што било формални било неформални облици међудржавне или глобалне комуникације и одлучивања увек су компромисни или наметнути, што се међународно одлучивање супроставља аутономној вољи националних друштава и интересу националне државе.

Хоризонтални ниво интеграције и дифузије утицаја на глобалном нивоу, делегира субјекте и чиниоце који не подлежу политичкој одговорности демоса нити свој програм деловања проверавају у процесу изборне легитимације. Овај облик интеграције који утиче на демократску трансформацију држава има два модела утицаја: један је модел повезивања а други модел политичког утицаја.⁷

Модел интегративног повезивања подразумева економску помоћ и подршку унутрашњим социјалним и политичким актерима који би промовисале демократију. Модел политичког утицаја претпоставља промоцију демократије насупрот ауторитарном моделу уз извесне понуде односно преференце за чланство у међународним организацијама. Ради се о јачању оних утицаја који настоје да развију друштво и државу преко једнотипског модела државног управљања, државне организације односно стварања институционалног устројства које је сагласно са моделима у узорним државама. Посебно се подстичу принципи одговорности, респонзивности, транспарентности, владавине права, слободне јавности којима се унапређује демократија у „недемократским“ државама. Модел подразумева неку врсту нове управно-административне и политичке организације и реинжињеринга институција који ће бити отворен и респонзиван више за хетерогене него за аутономне интересе.

Преиспитивање постојећих модела глобалне демократске интеграције доводи нас до неколико важних закључака. Прво, сви модели утицаја, повезивања и унепређивања имају, бар као видљиви, прокламовани циљ унутрашњу демократизацију у друштвима која немају либералну и демократску традицију али имају легат конзервативне, неефикасне, идеолошке

⁷ Уп. S. Lavenex, *EU External Governance in Wider Europe*, Journal of european Publik Policy, No 11, 2004, 698-703.

и партијске државе. Све моделе хоризонталне интеграције, који су аналитички лимитирани, могли бисмо да означимо као промоцију једног, препорученог, опробаног, верификованог модела демократије, модела демократије који је настао на темељу другачијих друштвено-историјских околности у односу на „земљу увозника“ демократије. Друго, сви хетерогени утицаји, све варијанте веритикалне и хоризонталне интеграције, укрштени су и комбиновани утицаји. У тај арсенал су укључени и модели наметања санкција, односно присилни или условљени утицаји, било да је у питању афирмација или деградација са репертоаром „штап и шаргарепа“. Треће, сви досадашњи таласи демократизације⁸, били су регионално или глобално условљени, посебно четврти талас демократизације бивших социјалистичких и аутократско-ауторитарних режима. Посткомунистичка демократизација је на равни реалне политике моћи и интереса имала превасходну функцију контроле и утицаја на унутрашње политике тих држава, далеко од стварних и аутономних потреба демократизације и развоја. Унапређење демократије у земљама четвртог таласа више је ствар геостратешког утицаја и стављања под интересну сферу утицаја него обнову, стабилизацију и развој демократије.

III ДЕМОКРАТСКИ ДЕФИЦИТ ГЛОБАЛНОГ УПРАВЉАЊА

Глобално управљање, с једне стране, умањује функционалност због проблема координације и кооперације међународних и наднационалних политичких, војних, финансијских, економских и технолошких нивоа институција, а с друге стране, умањује легитимност глобалних форума одлучивања јер су моћ и интерес неједнако распоређени тако да једни доминирају и операционализују глобалну моћ транснационалних корпорација а други остају подређени наметнутој вољи. Са треће стране, неједнака сувереност савремених држава онемогућава релативно пропорционално представљање интереса на глобалном нивоу. Објективна сметња изражава се у томе што неједнаки треба да се питају једнако.

Проблеми политичке и правне легитимације демократије на над-државном нивоу такође се изражавају у недостатку јасне и пропорционалне демократске процедуре и јасно дизајнираног институционалног процеса доношења одлука. Уплив глобалне корпорације, слободног тржишта и пореских олакшица, јачају економски чинилац глобализације чиме се смањује демократска контрола њиховог деловања и одговорности.

Право, избори, понашање националних елита... су глобално лимитирани. Наше слободе и права грађана више нису заштићени сувереном моћи државе већ су подређени, подведени под логику капитала и финансијских тржишта. Изборна воља је лимитирана, јер бирачи могу да мењају персонални или

⁸ Уп. С. Хантингтон, *Трећи талас*, Загреб, Подгорица, 2004. године, разликује три таласа демократизације.

партијски односно коалициони састав владе, али не могу да промене приоритете спољне и унутрашње политике, а посебно економску и социјалну политику. Националне елите своју легитимност не црпе само из суверене бирачке воље већ из подршке и наклоности глобалних моћних играча. Носиоци државних функција су све мање везани националном идеологијом и лојалношћу демократској вољи и тако остављају друштво у, како каже Крастев, „разломљеној љуштури националне државе“.⁹

Дефицит демократије у међународним оквирима изражава се, дакле, кроз јасне противречности: прво, глобализација је процес који је углавном наметнут „одозго“, а демократија процес који подразумева аутономију воље и „иде одоздо“; друго, либерална демократија као планетарни модел се претворила у своју супротност јер либерализам подразумева аутономију и слободу воље појединаца, група и народа; треће, ако либерална демократија искључује ауторитарну вољу онда се њено изопачење изражава у томе што се управо такав модел намеће арбитрарно, ауторитарно и безусловно. Било која идеја, вредност, принцип, доктрина, када пролази кроз призму појединачних интереса, у овом случају глобалних, нужно се дегенерише, изопачује и квари, и на тај начин добија супротна значења. Тумачење демократије је одређено простором неограничене политичке моћи, као што је то уосталом судбина државе и права.

Глобална моћ подразумева и „медијске империје“. Глобални карактер комуникација, глобализација медија као инструмента моћи, има значајан утицај и на квалитет и могућности националне демократије. Битно својство савремене глобалне моћи је његова екранизација, дакле, глобална видеократија. Глобална медијатизација демократије је у основи манипулативне природе. Дигитална револуција, екранизација глобалне моћи, приватизација медија на глобалном нивоу... служе промоцији потреба и интереса великих држава и приватног капитала а не промоцији информативног система који је у функцији општих интереса јавности немоћних држава и њихових грађана. Данас не постоји слободна јавност и слобода избора на глобалном нивоу, а слободна јавност и слобода избора представљају услов демократије. Иако је глобална арена преплављена различитим информативним садржајима, иако информатичка ера треба да допринесе глобалном знању и информисаности, слободном протоку идеја и алтернатива, све је мање алтернативних и критичких извора информисања а све више контролисане, дириговане и обликоване јавне комуникације. Спутаване слободне јавности на глобалном нивоу путем строге контроле мас-медија и селекције информативних садржаја значи спутавање и суспензију демократије.

⁹ I. Krastev, *S verom u nepoverenje*, Clio, Beograd, 2013, стр. 11.

IV ПОСТСУВЕРЕНА ЕРА КАО ИЗАЗОВ ДЕМОКРАТИЈЕ

Постсуверена ера означава време заласка, односно слабљења класичног модела суверености и зависност националних држава од глобалних центара моћи. Глобалне одреднице суверенитета значајно одређују и карактер и природу класичног модела демократске суверености народне воље. За разлику од пређашњих теорија о животном простору¹⁰, теорије о изабраном народу¹¹, теорије силе¹² у освајању глобалних простора, данашњи геополитички фактор делује другачије: дакле, свеобухватније, интензивније и софистицираније, више употребљавајући концепт хегемоније него класичан модел силе мада је сила крајње прибежиште геостратешких освајања. Прво, сагласно класичном поимању суверене територије, основни нормативни принцип, како унутрашње тако и спољне политике је сувереном влашћу ограничен простор. Хелд проблематизује тај концепт и сматра да су територије и граница биле разлог за „укључивање или искључивање за доношење одлука које утичу на њихов живот али исход тих одлука данас се протеже ван националних граница“.¹³ На овај начин, народ суверене државе суочен је са парадоксом да мора да се повинује одлукама које није сам донео и да, истовремено, одлуке националног демоса немају ни фактичку ни нормативну делотворност ван њених граница. Тако, слобода избора и опредељења, у глобалним оквирима, је спутана, ограничена, а све чешће суспендована, чиме долазимо до закључка да глобализација урушава саму срж демократије.

Контрола и лимитираност сувереног демоса, била директна или индиректна, било да се одвија у оквиру међународних интегративних процеса и организација, има функцију контроле оскудних, ретких, дефицитарних, недостајућих вредности, добара и ресурса. Друго, процес контроле глобалног простора има тоталитарне претензије, било непосредно или преко кооперативних држава. Глобализација стога све више добија тоталитарна својстава, јер се ресурси планете земље, оскудне сировине, становништво, природне погодности, контролишу посредством „хибридних“, комбинованих стратегијских политика, од анатемисања непослушних држава до тако именоване хуманитарне интервенције.

Треће, теориторијална величина државе и њен број становника је полазиште у укупној прерасподели глобалног утицаја и моћи. Мале, сиромашне државе, које се налазе на рубовима „цивилизацијских граница“ увек су биле немоћне у међународним односима а њихов отпор се „сламао“ различитим механизмима. Овде наглашавамо један парадокс. „Десуверенизација и маргинализација државе

¹⁰ Уп. P. V. de la Blache, *A biographical sketch by Jason Hilkevitch & Max Fulkerson*, 2009; M. Grčić, *Politička geografija*, Geografski fakultet, 1999. Beograd;

¹¹ Уп. Urluh-Verner, *Nacionalizam*, Svetovi, Novi Sad, 2002

¹² Уп. K. Deutsch, *The Analysis of International Relations*, Englewood Cliffs, Prentice Hall, New York, 1968.

¹³ D. Held, *Модели демократије*, Загреб, 1999, стр. 33.

под егидом глобализације не важи за све државе и народе подједнако. Тај диктум, у форми већ добро познате законитости развоја друштва важи само за неразвијене или мање развијене, али не за оне најјаче земље. Најмоћније земље које диктирају нови смер и стратегију маргинализације државе у другим друштвима, не само да чувају већ и јачају своје државе идеолошки, политички и војно.¹⁴ Стога пропорционални оквир представљености државе у међународним инситуцијама, смањује репрезентативност, делотворност и домаћај националне воље. Са друге стране, што је противречно и супротно установљеној општој пракси, неке државице су неједнако истакнуте и неправично привилеговане јер играју значајну улогу (балканске државице) на геостратешкој мапи. Дакле, ради се о пракси неједнаког поступања у идентичним и сличним ситуацијама и квазиегалитарно у неједнаким приликама.

Четврто, државе које имају потенцијал ресурса, извора сировина и уколико су интегрисане у интересе великих сила, су посебан случај квазимоћних држава, чија позиција не извире из фактичке моћи, већ из моћи силе заштитнице. То су често аутократске државе које не задовољавају ни минимум међународних стандарда демократије, људских права или владавине права, али се уклапају у реалне интересе великих сила.

Пето, теориторијална сепарација је учестали процес и тенденција савременог света. Распад држава и стварање нових држава, и током историје, а посебно данас, има искључиво геостратешки планетарни значај декомпозиције односно деструктурирања међународног поретка. То се посебно односи на крај биполаризма, распад СССРа и Друге Југославије. Право на аутономију и самоуправу које се операционализује као право народа на самоопредељење до отцепљења, као демократско право, противи се, доктринама прокламованог територијалног интегритета. Процес реконфигурације политичке карте света обезвређује објективну моћ држава да се суоче са сепаратним покретима који су историјски идентитетски инспирисане и промовисане од стране доминантних супер-држава. Показало се да су мултиетничност и вишејезичност препрека принципима демократије националне државе јер се ствара поларизована, сепаратна демократска воља, која је заснована на групном идентитету а не на индивидуалним правима и слободама.

Шесто, није мали број национално компактних теориторија подељен. То су примери две државе а једна нација, као што је случај са Корејом, а раније са Вијетнамом и Немачком, неприродним и вештачким границама Блиског истока, вештачким концептима нација на балканским просторима и на основу тога, стварања националних државица иако су им менталитети, култура и језик заједнички.

¹⁴ В. Васовић, *Савремене демократије I*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 23.

Седмо, позната „теорија демократске транзиције“¹⁵ која је постала толико помодна и идеологизована, превидела је један фактор који је био опредељујући у политици евроатланских сила, а то је геостратешки. Ширење на Исток није толико инспирисано демократизацијом, ширењем либералне доктрине, успостављањем правне државе, колико интересном инспирацијом ширења и контроле утицаја. Тај процес је почео деконпоновањем Пољске, а историјске аналогии јасно показују да ко контролише Пољску и Источну Европу тај влада светом.

Осмо, постсуверена ера производи и појаву „постдемократије“.¹⁶ Израз „постдемократија“ коју је увео Крауч као појам који означава кризу, дегенерацију и кварење демократије, треба у свом значењу проширити као појам који значи демократију без државе. Ако се проблематизује, релативизује, оспорава сувереност у име постсуверене глобалне моћи, онда је доведен у питање и облик уређења и организације државе. Ако сувереност значи сувереност демократске народне, националне воље, а треба да значи, онда демократија дели глобалну, упитну судбину и негацију суверености државе. С`тога је и демократско утемељење државе и њене власти емпиријски контроверзна појава, јер се легитимитет „националних елита“ власти правда и рационализује „скривеним“, императивним очекивањима „глобалне елите“ моћи и интереса.

Девето, очигледно је да глобални чиниоци корумпирају и кваре највећа достигнућа демократије и то на начин да фактички живот све више поприма јасну, интензивну и карактеристичну појаву олигархизације демократије односно појаву аристократизације демократије. С`тога је неопходно поново промислити демократију и као идеју и као праксу, вратити се демократским изворним садржајима, процедурама и вредностима, дакле, продубити демократију, рехабилитовати њена стварна и могућа значења. Потребна нам је, да употребим Гиденсову формулацију, „демократизација демократије“¹⁷. Овоме додајемо да је неопходна и ресуверенизација државе. Демократизована демократија и етатизована држава треба да означавају врсту равнотеже и редистрибуције одлучивања у односу на степен глобалности важних и горућих питања односно степен конкретности питања и проблема који се ипак не могу решити без државе. То значи да треба јасно класификовати, детектовати глобалне изазове који се тичу човечанства, општих интереса опстанка и развоја наше планете и у том случају демократија „изнад“ државе“ може имати свој легитимитет. Са друге стране, неопходан је глобални консензус за процес одлучивања о питањима која се тичу само контекстуалног, локалног, регионалног па и онога што називамо делокруг националних држава. Јер нема

¹⁵ Ph. Schmitter, *Transitions from authoritarian Rule: Tentative Conclusions About Uncertain democracies*, J, Hopkins Univ. Pres. Baltimor, 1986.

¹⁶ Уп. К. Крауч, *Postdemokratija*, Karpis, Beograd, 2014.

¹⁷ Уп. Е. Гиденс, *Odbegli svet*, Stubovi kulture, Beograd, 2005. godine

ефикаснијег начина од државе да имплементира глобалне одлуке које су судбина свих нас, као децентрализована суверена државна власт глобалне политике. Не треба сметнути с ума да постоје питања и проблеми који су, да се тако изразимо, „испод нивоа“ суверене државе а тичу се свега што има локални, аутономни, специфичан карактер и што се не може решавати у котеријама отуђене глобалне моћи одлучивања. Нова стварност савременог света захтева и нове облике управљања и другачије, репрезентативније децентрализоване форме. Терет и одговорност глобалне одлуке бива подељен и у хоризонталном и у вертикалном смислу, и у процедуралном и у садржајном смислу. Глобални плурализам је супротност глобалном монизму. Равнотежа моћи одлучивања мора да добије нове институционалне облике и нивое, а постојеће међународне институције (УН), које више не одражавају глобалну стварност, треба да се реконфигуришу и одражавају полицентризам и различитост. Глобалну симулацију демократске владавине и лажну бригу за „одрживи развој“ и живот на планети треба да замени освешћени глобални грађанин, космополита. Нова форма демократије подразумева рационалну нову глобалну демократску политичку и правну грађанску културу. Колонизација глобалним ресурсима и хегемонија светско-историјског процеса је онтолошки проблем који захтева нови тип политике и нове профиле персонализованих носилаца глобалне моћи.

V ЗАКЉУЧАК

Савремене државе се дефинишу, одређују, функционишу, постоје под дејством различитих чинилаца и околности које су одређујуће, детерминишуће. Ако је демократија унутрашње својство друштвене и државне организације, онда и она дели судбину државе. Управо је недостатак савремене теорије државе и права то што не узима у обзир тако важан чинилац у разматрању државе и њених атрибута, односно функционалности државе како на међународном тако и унутрашњем плану. Геополитика треба да буде дефинишући елеменат појма државе, који значајно утиче на њене функције, структуру, организацију, спољну политику. Глобални чинилац државе је основна теоријска, научна, методолошка претпоставка од које треба поћи приликом свих научно-истраживачких процеса. С`тога, поред унутрашњег критеријума (власт, становништво, територија) треба узети у обзир међународни положај државе, а он се увек одређује с обзиром на глобални геостратешки модел констелације реалних односа. С`тога, демократија националне државе је спутана, лимитирана и неделотворна, нормативистичка, а демократија „изван државе и нације“, недовршена, нереална, елитистичка, није репрезентативна и не уважава посебне интересе многих држава и народа.

Либерални модел демократије је данас постала глобална мода, али упркос томе што се она више шири и што је више демократије у свету, њен садржај се све више умањује под утицајем глобалних аутократски-елитистичких интереса.

И што је још трагичније, док се тај процес формалне, идеологизоване, безтежинске демократије све више опонаша, у земљама „извозницама“ либералне демократије све више се изражава криза, разочараност и снижен ниво поверења. Иако нису изгубили веру и наду у идеју и могућности демократије, они су све више разочарани политичким одлукама демократске владе, јер се процес државне демократске легитимисане власти све више отуђује од промена које погађају животе људи. Дакле, глобалистички императиви моћи и посесивни, грамзиви интересни империјализам политике урушава демократију на глобалном нивоу, не само у земљама које сричу демократске норме, процедуре и праксу, већ и у земљама које се „представљају“ као глобални, непроблематични, узорни модел демократије.

Dejan Simić

DEMOCRACY IN THE ERA OF POSTSOVEREIGNTY

Summary

In this paper, the scope and boundaries of democracy in the era of globalization and restructuring of the state-legal order will be explored, in particular the critical review of globalized democracy and its extension beyond the borders of the nation and the state. Teached by the literary-scientific understanding of the acquired truths and knowledhe, and initiated by the rational and logical observation of contemporary society, is the vision of post-pesusasion and democracy, trying to introduce as much as possible authorial and authentic. The democracy of the national state is impoverished, limited and ineffective, normative, and democracy outside the state and nation, ncomplete, unearlistic, elitist, is not representative and does not repect the special interests of many countries and nations. Globalist imperatives of power and the impressive, vigorus interset of imperialism in politics ruin democracy at a global level, not only in coutries that mumble democratic norms, procurements and practices, but also in coutries that present as a global, unproblematic, model od democracy.

Key words: globalization, sovereignty, interest, power, electoral will.

* PhD candidate, University of Kragujevac, Faculty of Law.